

УДК 342.9(075.8)

М.Я. ШВЕЦЬ, доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент АПрН України

В.М. БРИЖКО, доктор філософії (Ph.D) з юридичних наук,
старший науковий співробітник

ДО ПИТАННЯ ПРИНЦИПІВ, ПРЕДМЕТУ І МЕТОДІВ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Анотація. Про головні ознаки інформаційного права.

У юридичних науках основними класифікаційними ознаками частини права, що претендує на самостійність як галузь права, обов'язково є свій предмет правового регулювання та методи правового регулювання, які базуються на відповідних принципах.

Інформація завжди була та є об'єктом інформаційних відносин. Поява комп'ютерної техніки, інформаційно-комп'ютерних технологій та телекомунікаційних мереж сприяла підвищенню її ролі у життєдіяльності людини, суспільства та держави, призвела не тільки до зміни суті, характеру і спрямованості багатьох суспільних відносин, а й до появи нового виду правових відносин – інформаційних відносин щодо електронно-інформаційного середовища, де об'єктом відносин є таке поняття як “дані”. Нажаль, на сьогодні серед учених і фахівців нема системної єдності в роботі та єдиного підходу, зокрема, до поглядів на інформаційне право та, навіть, до визначення його предмета.

Метою роботи є визначення головних ознак інформаційного права, яке є базовою основою інформаційного законодавства, що потребує кодифікації.

Російський вчений М.М. Рассолов у [1, с. 11] зазначає, що одні автори розглядають інформаційне право як комплексну галузь публічного права, що вивчає інформаційні відносини, а також діяльність суб'єктів цих відносин та правовий режим інформаційних процесів у сучасному суспільстві [2, с. 339]. Інші визначають інформаційне право як систему норм, що регулюють суспільні відносини в інформаційній сфері суспільства і його частинах [3]. Треті стверджують, що інформаційне право – це правовий фундамент інформаційного суспільства, що активно формується у всіх країнах і на континентах за допомогою глобальних інформаційних мереж та інших нових інформаційних технологій [4]. Четверті вважають, що інформаційне право діє лише в рамках організаційно-правових форм регламентації суспільних відносин, що виникають в процесі акумуляції, аналітичної обробки і розповсюдження інформації за допомогою електронних засобів [5, с. 284-285]. Український вчений О.А. Баранов вважає, що інформаційне право має базуватися на таких видах відносин [6, с. 23-30]:

- інформаційні відносини – це суспільні відносини, що мають місце в процесі створення, поширення, використання, збереження і знищення (утилізації) інформації;
- інформаційно-інфраструктурні відносини – це суспільні відносини, що мають місце в процесі забезпечення реалізації інформаційних відносин, тобто пов'язані з функціонуванням суб'єктів інформаційної інфраструктури, які надають інформаційні послуги і виконують роботи в інформаційній сфері, використовують інформаційні технології і ресурси, забезпечують інформаційну безпеку тощо.

Незважаючи на деяку різницю відносно розуміння суті інформаційного права, в наведених вище підходах є багато загального.

По-перше, визнається необхідність формування нової галузі права, яка в рамках інформаційного суспільства успадковує механізм інформаційно-правового регулювання відносин.

По-друге, в інформаційній сфері виділяються специфічні відносини як початкові поняття нової галузі правових знань. Вони безпосередньо пов'язані зі створенням, обробкою, використанням і розповсюдженням інформації.

І по-третє, всі вищезгадані автори виходять з актуальності соціального і юридичного аналізу суб'єктів інформаційних відносин, інформаційного обміну як такого, інформаційних мереж і нових інформаційних технологій в суспільстві.

Проте все ж таки залишається питання, що слід вкладати в зміст предмета інформаційного права.

Враховуючи наведені вище визначення, можна виходити з того, що інформаційне право – це галузева юридична наука, що вивчає інформаційні відносини і інформаційну діяльність в суспільстві. При цьому правове впорядкування цих відносин і діяльності встановлює в цілому правове положення державних органів, суспільних організацій, засобів масової інформації, підприємницьких структур та інших суб'єктів, що регулюють публічні інформаційні відносини в певних сферах, а також приватноправові відносини різних суб'єктів інформаційної діяльності з громадянами. Таким чином, *предметом інформаційного права* можна вважати упорядкування та правове регулювання суспільних інформаційних відносин, які відображають специфічні умови і правила поведінки різних суб'єктів права і управління в інформаційній сфері.

Сьогодні зазначена сукупність правових норм має досить об'ємний за змістом, але слабо систематизований та узгоджений порядок щодо законів, розпоряджень, положень тощо в області права, інформатики та інформатизації. При цьому норми інформаційних відносин охоплюють своєю регулюючою дією різноманітні “зрізи” суспільних відносин, відповідно до яких і може будуватися вся система інформаційного права і ті галузі права та розділи законодавства, з якими вона пов'язана. Норми інформаційного права не завжди виступають в чистому вигляді. Деякі з них містять в собі положення, пов'язані з іншими галузями права: конституційним, цивільним, фінансовим, трудовим, кримінальним і т. д. Цей зв'язок необхідний, міцний і виконує істотну роль в правовому регулюванні інформаційних відносин.

Разом з тим, як вірно відмітив російський вчений В.А. Копилов в [7, с. 26-29], норми інформаційного права в тому або іншому вигляді активно впливають на всю соціальну сферу суспільства, пов'язану із створенням, розповсюдженням, обробкою і споживанням інформації, а також на всю інформаційну сферу суспільства. Як сфера правового регулювання вона є сукупністю суб'єктів права, що здійснюють на основі інформаційного та іншого законодавства таку діяльність, яка дозволяє вирішувати конкретні інформаційні задачі в суспільстві, включаючи і сам механізм правового регулювання цієї сфери. Сама інформаційна сфера як об'єкт правового регулювання поділяється на п'ять таких основних наочних областей:

- створення і розповсюдження нової і похідної інформації;
- формування інформаційних ресурсів, підготовка інформаційних продуктів і надання інформаційних послуг;
- реалізація права на пошук, отримання, обробку, поширення і використання інформації;
- створення і застосування інформаційних систем, інформаційних технологій і засобів їх забезпечення;
- створення і застосування засобів і механізмів інформаційної безпеки.

З вказаного можна зробити висновок про те, що зміст інформаційного права характеризує також і специфічна інформаційно-правова діяльність. З правової точки зору ця діяльність є певною сукупністю інформаційно-правових дій, що здійснюються конкретними суб'єктами і відповідно до вимог інформаційного законодавства. У цих діях є юридична мета, без констатації якої вони втрачають свій зміст. На практиці інформаційно-правова діяльність направлена на збір, обробку і поширення інформації, її оцінку тощо. В процесі цієї діяльності розв'язуються цілі і задачі правового регулювання, і у випадку порушення інформаційного законодавства вживаються певні заходи.

Крім того, інформаційно-правова діяльність спрямована на забезпечення реальних умов для розвитку і захисту всіх форм власності на інформаційні ресурси, створення і вдосконалення інформаційних систем і мереж, забезпечення їх сумісності і взаємодії в інформаційному просторі України; створення умов для ефективного інформаційного забезпечення громадян та інших суб'єктів на основі державних інформаційних ресурсів, забезпечення національної безпеки у сфері інформації і інформатизації та багато ін.

Сказане дозволяє говорити про наступні особливості предмету інформаційного права, покликаною здійснювати правове упорядкування і регулювання інформаційних відносин в суспільстві, а саме:

- відмічений вид упорядкування і регулювання відносин заснований на нових для теорії права і держави поняттях – “дані”, “комп'ютер”, “інформаційно-комп'ютерні технології”, “інформаційні ресурси”, “бази даних” та ін., – без яких у сучасних умовах все складніше ефективно здійснювати функціональну діяльність;

- оскільки інформація володіє унікальними якостями і властивостями, а також для кожної фізичної або юридичної особи складає основу життя і повсякденної діяльності, то кожна людина, підприємство, організація, фірма і т. д. може бути власником інформації;

- користування і розпорядження інформацією, масивами баз даних, документів та ін. у суспільстві реалізується через відповідних фізичних і юридичних осіб. Це потребує спеціальних норм щодо присікання порушення інформаційного, цивільного, кримінального та інших видів законодавства.

Зазначеними характеристиками особливості предмету інформаційного права не вичерпуються. Тенденція на оновлення умов суспільного життя, ринкові відносини, що складаються в економіці, потребує створення гнучкіших систем збору, обробки, використання і поширення інформації, упровадження різноманітних інформаційно-комп'ютерних систем і засобів для підвищення ефективності роботи органів державної влади, управління, правоохоронних структур, підприємств, банків тощо.

Також відмічене зумовлює необхідність подальшого дослідження предмету, методів і системи інформаційного права як юридичної науки, що формується, і навчальної дисципліни. На наш погляд, інформаційне право має посісти певне місце як серед юридичних наук, так і серед навчальних дисциплін, які тією чи іншою мірою вивчають проблеми взаємодії права, інформатики й інформатизації.

За характеристики основ упорядкування і регулювання інформаційних відносин з точки зору становлення інформаційного права можна виділити чотири групи загальних юридичних наук.

Загальнотеоретичні науки – це науки про теорію права і держави, конституційне право та ін. Наприклад, теорія права і держави на базі новітніх досягнень суспільствознавства вивчає теоретичні проблеми права і держави, необхідні для всіх юридичних наук. В рамках цієї фундаментальної галузі правознавства ставляться і

висвітлюються деякі теоретичні аспекти щодо інформаційної діяльності, державно-правового регулювання і права.

Галузеві юридичні науки – це науки, які стосуються цивільного, адміністративного, земельного, кримінального законодавства тощо. Всі ці галузеві юридичні науки в тій чи іншій мірі займаються конкретними змістовними питаннями правового регулювання суспільних відносин, використовуючи при цьому свої специфічні засоби і методи. Кожна з галузевих юридичних наук є певною змістовною системою знань про сукупність тих або інших норм права, про регулювання за допомогою цих норм права конкретних суспільних відносин. Іншими словами, кожна галузева юридична наука вивчає тільки свою, відведену їй систему правових норм і регульованих цими нормами відносин: цивільне право – систему цивільно-правових норм, що регулюють майнові й немайнові відносини в суспільстві; адміністративне право – адміністративно-правові норми і відносини в різних областях державного управління (сюди включаються і деякі норми інформаційного права з адміністративним змістом); кримінальне право – систему кримінально-правових норм і їх реалізацію в боротьбі із злочинністю (наприклад, сюди включаються норми про злочини у сфері комп’ютерних даних, які використовуються і в рамках інформаційного права); власне інформаційне право – всю сукупність інформаційних відносин у суспільстві (включаючи і норми інформаційного змісту з інших галузей права) та ін.

Комплексні юридичні науки – це науки, які досліджують як правові, так і інші методи і засоби юридичних явищ і процесів. До таких юридичних наук можна віднести криміналістику, криминологію, соціологію права та ін.

Прикладні юридичні науки – це науки, що обслуговують різні сфери юридичної діяльності в певних аспектах. До таких прикладних наук можна віднести судову статистику, судову медицину, судову психіатрію.

Інформаційне право, незважаючи на те, що деякі його норми застосовуються в інших галузевих юридичних науках, широко використовує ці норми в ході правової дії на інформаційні відносини і одночасно є самостійною галузевою правовою наукою та наукою про інформаційну діяльність.

Щодо використання інформаційного підходу до норм права, російський вчений Кудрявцев Ю.В. зазначає, що це “дозволяє як би з’єднати в рамках загальної моделі різноманітні явища – право, регулювання, правосвідомість, правозастосування і підвести їх під своєрідний спільний знаменник – інформацію. Це дозволяє в теорії створити достатньо струнку модель системи, побачити раніше невідомі зв’язки і закономірності, а на практиці (враховуючи можливість кількісного виразу, інформаційних характеристик) – розраховувати в майбутньому оптимальний режим функціонування права” [8, с. 6-7].

Отже, інформаційне право як самостійна галузь знання (незалежно від того, що деякі його норми використовуються в інших галузях права, як, скажімо, частина норм земельного права використовується в рамках цивільного права) розглядає і вивчає лише свою сукупність юридичних норм, актів, законів, що регулюють інформаційні відносини в суспільстві. І при цьому ця галузь права не претендує на “чужі” норми і не збирається їх “поглинати” з інших галузевих юридичних наук, кодексів і актів. Інформаційне право існує і розвивається в тісному зв’язку з останніми і сприяє вдосконаленню галузевих механізмів правової дії на суспільні відносини.

Інформаційне право, маючи свої початкові засади в теорії держави і права та будучи тісно пов’язаним з галузевими юридичними науками, підходить до предмету і об’єкта свого дослідження з самостійних позицій, відмінних від підходу до своїх

об’єктів з боку інших юридичних наук. Воно включає всю сукупність норм права, що регулюють інформаційні відносини в суспільстві, і практику їх застосування, включаючи і сучасні науково-технічні, технологічні засоби і методи. При цьому предметом інформаційного права можна вважати інформаційно-правові відносини, що мають свій соціально-правовий зміст, а специфіка даних відносин обумовлена об’єктивними особливостями розвитку сучасного інформаційного середовища.

Методи інформаційного права – це засоби, прийоми і способи вивчення суспільних інформаційних відносин і процесів. Посилаючись на [9, с. 13], М.М. Рассолов відзначає, що “ідея адекватності предмету і методу правового регулювання консервативна і суперечить сучасним тенденціям розвитку теорії права і законодавства” [1, с. 18].

О.А. Баранов у [10, с. 8-12] вказує, що “системи методів окремої галузі права – це певний набір методів, що є переважними та/або специфічними при визначенні того, яким чином або способом регулюються відносини у певній сфері суспільного життя. З цього визначення випливає те, що методи може бути поділено на: *загальні*, котрі використовуються в переважній більшості галузей права; *часткові*, що використовуються в частині галузей права; та *індивідуальні (специфічні)*, що використовуються тільки в конкретній галузі права. Під методом інформаційного права розуміється певний набір методів, що є переважними при визначенні того, яким чином або способом регулюються суспільні відносини в інформаційній сфері”.

М.М. Рассолов у [1, с. 19-24] до методів інформаційного права відносить історичний метод і системний підхід. Історичний метод характеризується конкретноісторичними, історико-емпіричними формами предмету і способів правового регулювання, видів інформаційних ресурсів і користування ними, конкретних актів в області інформатики, відповідальності за порушення інформаційного законодавства. Тут важливе значення має з’ясування питання: як виникло те або інше явище щодо правового регулювання, які основні етапи в своєму розвитку воно пройшло і які його історичні перспективи.

Системний підхід є сукупністю теоретичних принципів і положень, що дозволяють розглядати всі норми як систему, як єдине ціле в тісному зв’язку і взаємодії з іншими правовими нормами та інститутами, простежувати їх зміни в часі і робити обґрунтовані висновки щодо закономірностей розвитку всього механізму правового регулювання інформаційних відносин у суспільстві. Стосовно процесу правового регулювання інформаційно-правової діяльності системний підхід припускає:

- визначення цілей даного виду правової дії з позиції правової системи в цілому;
- структурний аналіз процесу правового регулювання інформаційно-правової діяльності (суб’єктів і об’єктів, норм, зв’язків, дій та ін.);
- визначення характеру і міри впливу на цей процес зовнішнього середовища;
- дослідження процесів ухвалення і реалізації рішень в ході правового регулювання поведінки учасників інформаційних відносин;
- вживання встановлених в законодавстві заходів до порушників норм.

До часткових методів інформаційного права М.М. Рассолов відносить дозвільний і обмежувально-заборонний методи, кожний з яких має свої риси і особливості застосування.

Дозвільний метод правового регулювання інформаційних відносин припускає такий характер інформаційної діяльності даних учасників правовідносин, за якого їм надається свобода (власний розсуд) в реалізації своїх прав, цілей і задач. При цьому в ході реалізації вказаного дозвільного методу можуть використовуватися й інші методи

дії на поведінку учасників інформаційних правовідносин – делегуючий, рекомендаційний і санкціонуючий, а саме:

- делегуючий метод правового регулювання – це такий спосіб, за якого законодавець, відповідний державний орган або особа надає конкретні права і свободи учасникам інформаційних правовідносин у рамках конкретного розділу інформаційного законодавства;

- рекомендаційний метод правового регулювання інформаційних відносин виражається у тому, що законодавець надає учасникам правовідносин самим вибрати ті або інші варіанти поведінки і згідно з цим діяти;

- санкціонуючий метод правового регулювання – це такий спосіб, за якого законодавець надає тому або іншому учаснику інформаційних відносин можливість самому ухвалювати рішення по проблемах, що цікавлять його, але ці рішення в той же час повинні бути санкціоновані у встановленому законом порядку.

Обмежувально-заборонний метод правового регулювання інформаційних відносин полягає в регламентації і встановленні суб'єктів даних правовідносин і певних заборонних заходів, які підлягають виконанню на практиці.

В.А. Копилов [4, с. 101] виходить з того, що до загальних методів інформаційного права як комплексної галузі права варто віднести методи, що широко використовуються і в інших галузях права, – це диспозитивний та імперативний методи. Перший з них є характерним для приватного права (найбільш показовий приклад – цивільне право), другий – для публічного (найбільш показовий приклад – адміністративне право).

На основі аналізу наукової літератури, інформаційного законодавства України до методів інформаційного права О.А. Баранов відносить [10, с. 11]:

- загальні:

- диспозитивний та імперативний;
 - автономії і рівності сторін;
 - індивідуальний метод регулювання;

- часткові:

- наказу, заборони, дозволу;
 - узгодження, рекомендацій, координації, заохочення.

Принципи інформаційного права – це зафіксовані в правових формулах світових стандартів ідеї і положення, які визначають суть інформаційних відносин та надають системний зміст правовим нормам і інститутам в інформаційній сфері.

Згідно з М.М. Рассоловим “одним из важных принципов информационного права является, на наш взгляд, *принцип приоритетности интересов государства* в определении всей государственной политики в сфере формирования информационных ресурсов и информатизации страны”. Він обґрунтовує це тим, що “в соответствии со ст. 3 ФЗ России “Об информации, информатизации и защите информации” именно на государство возложены обязанности в области формирования информационных ресурсов и информатизации России” [1, с. 24].

До інших принципів інформаційного права вчений відносить принципи щодо:

- “соблюдения законности в информационных отношениях;
- соблюдения прав и личных интересов человека в информационном обмене;
- равенства граждан перед законом в случае совершения любых противоправных действий в сфере информации и информатизации;
- обеспечения информационной безопасности;
- необходимости программно-целевого подхода к проблеме информатизации российского общества”.

Згідно з В.А. Копиловим “принципы информационного права базируются на положениях основных конституционных норм (звернемо увагу – не на законі, як у М.М. Расолова, а на Конституції – прим. авт.), а также на особенностях и юридических свойствах информации как объекта правоотношений” [7, с.103]. Далі вчений визначає значимість для законодавства та перелік принципів, тобто:

- “приоритетность прав личности;
- свобода производства и распространения любой информации;
- запрещение производства и распространения информации, вредной для личности, общества и государства;
- свободный доступ к информации;
- полнота обработки и оперативности предоставления информации;
- законность, непротиворечивость законодательству РФ;
- ответственность за нарушение норм;
- отчуждение прав на использование согласно закону или договора;
- возможность включения в общественный оборот;
- двуединства информации и ее носителя (осуществление права собственности);
- распространения информации;
- организационная форма информации (юридическое подтверждение формы представления информации);
- экзemplярность информации”.

О.А. Баранов у дослідженні [11, с. 3-13] дає своє бачення правових принципів, що властиві інформаційному праву. Вчений пропонує “в якості базового принципу інформаційного права ...використовувати принцип забезпечення інформаційної безпеки з урахуванням того, що забезпечення інформаційної безпеки є однією з основних атрибутивних властивостей систем, у тому числі соціальних”. Цей принцип знайшов відображення в ст. 17 Конституції України: “Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу” [12].

Похідними від цього базового принципу пропонуються наступні принципи:

- “свободи одержання і поширення інформації;
- об’єктивності, вірогідності, повноти і точності інформації;
- гармонізації інтересів особи, суспільства і держави в інформаційній діяльності;
- мінімізації негативного інформаційного впливу;
- мінімізації негативних наслідків функціонування інформаційних технологій;
- недопущення несанкціонованого поширення, використання і знищення інформації;
- інформація виступає в якості об’єкта цивільних правовідносин;
- невідторгнення інформації;
- єдність і відмінність інформації і носія інформації;
- об’єктність надання інформації;
- обмеження доступу до інформації;
- обов’язковість опублікування;
- взаємна гармонізація інформаційного права і вітчизняного законодавства;
- гармонізація українського інформаційного законодавства з міжнародним законодавством і законодавством інших країн”.

Також зауважується, що “...сформована система принципів інформаційного права не є остаточною, тому що в діалектичному процесі створення конкретних правових норм інформаційного законодавства і розвитку загальної системи права держави,

правосвідомості в Україні принципи можуть піддаватися відповідним змінам як за кількістю, так і за змістом” [11].

Погоджуючись з переліком принципів інформаційного права наданим О.А. Барановим, але враховуючи звичайне нігілістичне ставлення окремих владних осіб до права як головної категорії юриспруденції та бажаючи злагоди та порозуміння в суспільстві, вважаємо за необхідне звернути увагу не те, що будь-яка ієрархія (зокрема, щодо переліку норм (статей) у законі) створюється для того, щоб її дотримувались. І це не дань формалізму. Це потреба в логічній систематизації, спрямованій на створення умов щодо підвищення порядності відносин у суспільстві, що сприяє можливості створення правової держави, де “право” та “проста людина” – поперед усього. Зазначимо, що за ієрархією (тобто пріоритетністю в застосуванні) у Конституції України має місце стаття 3 (а не стаття 17), яка визначає, що: “Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. ...Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави” [12, с. 3]. Зазначене, на наш погляд, і є першим базовим принципом інформаційного права.

Деякі висновки.

1. Категорію “право”, як базову цінність та першооснову, провідну ідею щодо справедливості у відносинах, що вироблені історією світової цивілізації, у юриспруденції слід чітко відокремлювати від суб’єктивних уявлень та її відображень у загальних юридичних формулах “конституції” (вищі юридичні норми держави), “законах” (норми, що деталізують вищі юридичні норми), “підзаконних нормах” (уточнюють норми законів) тощо. Зазначена структуризація може створювати умови зменшення тиску політиків та маніпуляторів на свідомість людини – коли людина говорить, що вона має на щось право, то це слід розглядати з точки зору таких базових людських цінностей, як справедливість та свобода, потім – підтверджуватись певною юридичною формулою, що визначена у відповідному міжнародному стандарті.

2. Стосовно визначення головних ознак інформаційного права вважаємо, що:

інформаційне право – це система суспільних уявлень про духовні цінності та справедливий життєвий устрій, які історично сформовані світовою цивілізацією, та сформульовані на їх основі соціальні принципи взаємостосунків і правових відносин суб’єктів в інформаційній сфері, що виникають у процесі створення, збирання, збереження, використання і поширення інформації та інформаційних ресурсів (продуктів), які охороняються та захищаються державою;

принципи інформаційного права – це зафіксовані в правових формулах світових стандартів ідеї і положення, які визначають суть інформаційних відносин та надають системний зміст правовим нормам і інститутам в інформаційній сфері. Як вважаємо, важливим принципом інформаційного права є принцип чітких умов у забезпеченні права власності на інформаційні ресурси з урахуванням наявності балансу прав особи, суспільства і держави, що потребує створення системи механізмів щодо його реалізації;

предметом інформаційного права є упорядкування та правове регулювання суспільних інформаційних відносин, які відображають специфічні умови і правила поведінки різних суб’єктів права і управління в інформаційній сфері;

методи інформаційного права – це засоби, прийоми і способи вивчення суспільних інформаційних відносин і процесів.

У загальному плані, об’єктом відносин в інформаційній сфері є відомості, повідомлення та факти які “пристосовані”, “прикріплені” до будь-якого матеріального її носія.

Якщо ж питання стосуються упорядкування відносин у віртуальному світі (е-середовищі), то об'єктом відносин є дані, бази даних, інформаційні продукти, інформаційні ресурси, засоби забезпечення автоматизованих систем даних, у яких відомості “пристосовані”, “прикріплені” до електромагнітного (цифрового, світлового тощо) носія завдяки техніці та технологіям слабких струмів (електроніки та зв'язку). Поняття “дані” визначає формалізовані знаково-кодові комбінації, що представляють інформацію та призначені для їх автоматичної обробки; цифрові дані – це закодовані електричні сигнали й електронні структури. По-суті “дані” – це закодовані та зафіксовані явища та події, вони статичні й у цьому їх важливий суттєвий атрибут (ознака) [13]. “Інформація” – це уявлення відомостей, фактів та знань, їх відображення та інтерпретація у свідомості людини, які мають динамічний характер, й це суттєва ознака її відмінності від поняття “дані”. Проте, визначення інформації, що дається, зокрема, у Законі України “Про інформацію” від 02.10.1992 р., має статичний зміст. Важливим при цьому є те, що один з головних законів формальної логіки – закон тотожності, вимагає, щоб поняття та судження мали однозначний зміст, який виключає двозначність і невизначеність.

Прагнучи термінологічної однозначності та чіткої визначеності у поняттях щодо правотворчості, правозастосування тощо для е-середовища, коректніше вживати термін “дані” як родові поняття по відношенню до поняття “інформація”, яке, у цьому випадку, має бути видовим поняттям. При цьому, ототожнювати поняття “дані” з поняттями “відомості”, “факти” або “знання” у нормативно-правових актах – не є припустимим. Це передбачає необхідність внесення відповідних змін у нормативно-правову базу щодо усїєї інформаційної сфери.

3. Першим базовим принципом інформаційного права є утвердження і забезпечення прав людини і свобод громадянина.

Проте, при розробці правового акту, стосовно кодифікації інформаційного законодавства, призначення якого, зокрема, у створенні умов загальних підходів та порядку в упорядкуванні та регулюванні відносин в інформаційній сфері, слід обов'язково враховувати необхідність забезпечення балансу прав особи та інтересів суспільства і держави. Зігмунд Фрейд (1856 – 1939 рр.), засновник психоаналізу, писав: *“Надо, по-моему, считается с тем фактором, что у всех людей имеют место деструктивные, т. е. антиобщественные и антикультурные тенденции и что у большинства числа лиц они достаточно сильны, чтобы определить собой их поведение в человеческом обществе”*. *“Люди – сознания непоследовательные, нелогичные и капризные. Все в человеке проблематично, опасно, частично, недостаточно, относительно и приблизительно. Уметь осознать это, значит быть человеком”* – вважав іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гасет (1883 – 1955 рр.) [14, с. 226].

Наведені думки мають відповідну кореляцію з положеннями ст. 17 Конституції України, яка зазначає: “Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою українського народу” [12, с. 5].

Використана література

1. Рассолов М.М. Информационное право : учебное пособие / М.М. Рассолов. – М. : Юристъ, 1997. – 400 с.
2. Тихомиров Ю.Л. Публичное право / Ю. Л. Тихомиров. – М., 1995.
3. Рассолов М.М. Правовая информатика и управление в сфере предпринимательства / М.М. Рассолов, В.Д. Элькин, И.М. Рассолов. – М. : Юристъ, 1996. – С. 22; Рассолов М.М. Информационное право : анализ и решение практических задач / М.М. Рассолов. – М., 1998. – С. 4.

4. Копылов В. А. Информационное право : учебное пособие / В.А. Копылов. – М. : Юристъ, 1997. – 472 с.
5. Агапов А. Б. Основы государственного управления в сфере информатизации в Российской Федерации / А.Б. Агапов. – М. : Юристъ, 1997.
6. Баранов О. А. Основи класифікації інформаційного законодавства // Правова інформатика. – № 4(12)/2006. – С. 23-30.
7. Копылов В.А. Информационное право : учебник / В.А. Копылов. – М. : Юристъ, 2002. – 512 с.
8. Кудрявцев Ю.В. Нормы права как социальная информация / Ю.В. Кудрявцев. – М., 1987.
9. Аграрное право ; под ред. Г.Е. Быстрова и М.И. Козыря. – М., 1996.
10. Баранов О.А. Методи інформаційного права // Правова інформатика. – № 4(11)/2007. – С. 37-43.
11. Баранов О.А. Система принципів інформаційного права // Правова інформатика. – № 2(10)/2006. – С. 3-13.
12. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. – К. : Інформаційно-видавниче агентство “ІВА”, 1996. – 52 с.
13. Брижко В.М. До питання застосування у правотворчості понять “інформація” та “дані” // Правова інформатика. – № 4(11)/2007. – С. 31-37.
14. е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право : монографія / В.М. Брижко, М.Я. Швець. – К. : НДЦПІ АПрН України, 2007 р. – 234 с.

~~~~~ * * * ~~~~~